# Vårt barn och dina barn

## En fråga om hemmavarande barn

*Av extra regeringsrättssekreteraren Stig Hellsten*

I ett nyligen meddelat utslag har regeringsrätten intagit en ståndpunkt, som är av stort intresse – särskilt för nygifta. Fallet gällde två sammanlevande men särtaxerade makar, som under beskattningsåret fick ett barn. I det gemensamma hemmet fanns också hustruns två minderåriga barn i ett tidigare äktenskap. Frågan gällde om båda makarna i skatterättsligt hänseende kunde anses ha hemmavarande barn. Avgörandet bör ses mot bakgrunden av ett flertal stadganden för vilka först skall redogöras här.

---

skäl härför, att i detta speciella fall all egentlig utredning i processen kommit till stånd genom omfattande arbetsinsatser från det allmännas sida.

I anledning härav vill jag påpeka följande. Det torde inte vara vanligt, att en skattskyldig känner till att hans besvärsrätt är beroende av när han fått del av underrättelsen om taxeringsnämndens beslut. Det är därför närmast orimligt att begära av honom, att han, när han mer än ett år senare får del av taxeringsintendentens yttrande, skall kunna erinra sig och än mindre styrka vilken dag som han erhöll underrättelse från taxeringsnämnden. Utredning härom bör därför ankomma på taxeringsintendenten, som regelmässigt torde ha möjlighet att med hjälp av taxeringsnämndens handlingar undersöka när underrättelsen utkvitterades.

Bestämmelserna om s. k. förvärvsavdrag i 46 § 3 mom. KL lyder.

Har kvinna med hemmavarande barn under 16 år haft inkomst av rörelse, vari hon varit verksam i ej blott ringa omfattning, eller inkomst av eget arbete, må hon åtnjuta avdrag med 300 kronor jämte 25 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 3.000 kronor. Vad nu sagts skall ock gälla kvinna med hemmavarande barn under 16 år, som antingen varit gift men icke levt tillsammans med sin man eller ock varit ogift (varmed jämställes änka eller frånskild), därest hon haft inkomst av jordbruksfastighet.

Har man med hemmavarande barn under 16 år, som antingen varit gift men icke levt tillsammans med sin hustru eller ock varit ogift (varmed jämställes änkling eller frånskild), haft inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller eget arbete må han åtnjuta avdrag i enlighet med vad i föregående stycke sagts.

I 48 § KL stadgas bl. a. om ortsavdrag.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andre maken, ävensom ogift skattskyldig (varmed jämställes änka, änkling eller frånskild) äger, därest han haft hemmavarande barn under 18 år, åtnjuta kommunalt avdrag med belopp som i föregående stycke sägs, d. v. s. med 4.500 kr eller samma belopp som tillkommer gift skattskyldig.

65 § KL innehåller bestämmelser bl. a. om när barn skall anses såsom hemmavarande eller icke. Första stycket lyder.

Fråga, huruvida skattskyldig haft barn eller icke eller om barn är att räkna såsom hemmavarande eller icke, liksom ock fråga om barns ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året näst före taxeringsåret. Med barn avses jämväl styvbarn ävensom adopterat barn. Barn, som bor hos sina föräldrar, skall, såvitt



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:10:20

avser föräldrarnas rätt till avdrag enligt 46 § 2 mom. första stycket vid 3) och 46 § 3 mom. ävensom ortsavdrag, anses som hemmavarande endast hos den ena av dem.

Sista meningen tillades genom lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1963.[1] (SFS 1962:592)

Sambeskattningsrevisionen (SOU 1959: 13) som ägnade stor uppmärksamhet åt dessa frågor uttalade, s. 179.

Särskild uppmärksamhet kräver i detta sammanhang de komplikationer som kan uppkomma genom förekomsten av *samvetsäktenskap,* i vilka hemmavarande barn finnes. Eftersom äkta makar i skattehänseende betraktas som ogifta för det beskattningsår, varunder äktenskapet ingåtts, gäller dessa komplikationer i lika mån *äktenskap ingångna under beskattningsåret,* därest hemmavarande barn finnes den 1 november under beskattningsåret. Om i dylika lägen endast den ena kontrahenten taxeras för inkomst, torde inga svårigheter behöva uppstå. Denne erhåller då ortsavdrag såsom gift enligt de grunder som nu föreslås för ofullständiga familjer. Om däremot båda kontrahenterna taxeras för inkomst, skulle de var för sig kunna göra anspråk på ortsavdrag för gift, eftersom båda har hemmavarande barn. Något till vårdnaden knutet villkor som skulle förhindra detta har vi, såsom av det förut sagda framgått, velat undvika och för övrigt skulle ett sådant villkor inte vara till gagn beträffande de under året gifta makarna, eftersom barn i äktenskap står under båda föräldrarnas vårdnad. Då det emellertid inte kan accepteras, att ortsavdrag här skulle kunna utgå med dubbelt så stort belopp som för äkta makar, d. v. s. i högsta ortsgrupp med sammanlagt 3.000 kronor, måste en regel införas till förhindrande av detta. Det resultat, som här får accepteras, torde vara att den ena kontrahenten erhåller ortsavdrag som ogift och den andra som gift. Redan detta resultat kan visserligen synas väl förmånligt men bör dock kunna tolereras med hänsyn till att något avdrag motsvarande gift kvinnas förvärvsavdrag icke förekommer för den kvinnliga kontrahenten. För att nå det nämnda resultatet torde man emellertid vara nödgad komplettera bestämmelserna med en föreskrift om att barn, som bor hos sina föräldrar, skall anses i skattehänseende vara hemmavarande hos endast den ena av dem. En dylik bestämmelse torde icke behöva vålla större svårigheter i tillämpningen. Kontrahenterna bör i förekommande fall kunna tillerkännas valrätt i fråga om vem som skall ha det högre ortsavdraget.[2]

I ett rättsfall, RÅ 1967 Fi 1415, som visserligen gällde tillämpning av äldre bestämmelser, förklarade RR att ett barn, som bodde hos sina föräldrar, endast kunde anses som hemmavarande hos den ena av föräldrarna.

I propositionen nr 181/1962 s. 33, som låg till grund för ändringen av 65 § KL första stycket anförde departementschefen.

De vidgade förmånerna till ensamstående vårdnadshavare gör det angeläget att undanröja en viss oklarhet om tolkningen av nuvarande bestämmelser på området. Frågan gäller tillämpningen av reglerna om ortsavdrag m. m. i det fall att två personer, som icke samtaxeras, båda har vårdnaden om samma barn. Som typexempel kan anges två makar, som gift sig under inkomståret och fått barn under samma år före den 1 november. Eftersom makar inte samtaxeras för det inkomstår under vilket de gift sig, blir makarna i exemplet taxerade som ensamstående. Båda makarna har vårdnaden om det gemensamma barnet. De kan därför, formellt sett, göra gällande att de båda var för sig har hemmavarande barn. Detta skulle leda till att vardera maken får ortsavdrag med 4.500 kronor och att makarnas statliga inkomstskatt beräknas, var för sig med tillämpning av den gynnsammare skatteskalan. Härigenom skulle makarna tillsammans få ortsavdrag med 9.000 kronor och därjämte, i förekommande fall, undgå eller få lindring i den skatteskärpning som i högre inkomstlägen vållas av progressionen. Riksskattenämnden har i sitt meddelande RN 1961 nr 3:2 uttalat sig om hur ortsavdrag i angivna fall bör bedömas. Uttalandet innebär att ortsavdrag såsom för gift borde medges blott den ene av de skattskyldiga, medan den andre borde få ortsavdrag såsom för ensamstående

[1] Ekman Sv. Skattetidning 1963 sid. 3.

[2] Reuterswärd Skattenytt 1961 sid. 11.



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:10:20

utan hemmavarande barn. RN:s tolkning av bestämmelserna i fråga torde överensstämma med vad som har varit lagstiftarens mening. För att undanröja eventuellt kvarstående oklarhet om tolkningen synes i detta sammanhang lämpligen 65 § KL böra förtydligas.

Lagändringen har emellertid inte bringat full klarhet i frågan. Så t. ex. har några taxeringsintendenter begärt att RN skulle uttala sig i anledning av lagändringen. RN har sedermera anmält frågan till finansministern för eventuell åtgärd. Någon åtgärd har dock inte vidtagits från finansdep:s sida. Hithörande spörsmål har ej heller behandlats i familjeskatteutredningens betänkande Fi 1969:4.

Såsom inledningsvis påpekats har emellertid RR den 13 februari 1969 avgjort ett mål där dessa frågor prövats. Omständigheterna var följande. Ivar A. ingick äktenskap den 1/8 1965 och hade i äktenskapet ett barn, fött den 15/10 samma år. A:s hustru hade två barn i tidigare äktenskap, födda år 1951 och 1953. TN taxerade A. såsom ensamstående skattskyldig utan barn. Hos PN yrkade A att bli taxerad såsom ensamstående skattskyldig med hemmavarande barn under 16 år. TI avstyrkte och anförde. Enl. 65 § KL skulle barn som bor hos sina föräldrar, såvitt avsåg föräldrarnas rätt till förvärvsavdrag och ortsavdrag anses som hemmahörande endast hos den ena av föräldrarna. A:s hustru hade fått förvärvsavdrag och helt ortsavdrag. Avdragen hade även utnyttjats av henne. PN ej ändr. KR biföll A:s talan och yttrade. A., som rätteligen taxerats såsom ensamstående, har den 1/11 1965 haft hemmavarande barn under 16 år. Han är förty, oavsett hans hustru m. h. t hennes barn i tidigare äktenskap erhållit förvärvsavdrag med 2.000 kronor och ortsavdrag med 4.500 kronor, jäml. bestämmelserna i 46 § 3 mom. andra stycket jämfört med 65 § första stycket samma lag berättigad till ortsavdrag med 4.500 kronor. På grund av det anförda finner KR skäl att etc.

TI yrkade hos RR att PN:s beslut skulle fastställas.

RR lämnade TI:s besvär utan bifall och anförde. Bestämmelsen i 65 § första stycket KL om att barn, som bor hos sina föräldrar skall anses som hemmavarande endast hos den ena av dem såvitt avser föräldrarnas rätt till vissa avdrag måste så förstås att, om föräldrarna har flera barn, alla barnen anses som hemmavarande hos blott en av föräldrarna. Därvid bör barnen anses hemmavarande hos den av makarna som har den största inkomsten, om föräldrarna icke yrkar annat. Eftersom med barn avses även styvbarn, måste med föräldrar även avses styvföräldrar. A:s inkomst under år 1965 var större än hans hustrus. A. får därför anses ha varit berättigad att vid 1966 års taxering åtnjuta förvärvsavdrag med 2.000 kronor och ortsavdrag med 4.500 kronor. Det förhållandet att hans hustru genom numera lagakraftvunnen taxering erhållit sådana avdrag med samma belopp kan icke föranleda att A:s taxering bestäms på annat sätt än som bort ske.

Utslaget har alltså bringat klarhet i frågan att om makar har flera barn skall — oavsett vems barn det är — alla barnen anses hemmavarande endast hos den ena av makarna. Vidare har man valt att anse barnen hemmavarande hos den av makarna, som har den högsta inkomsten, om makarna inte yrkar annat. Av utslaget följer också att med föräldrar avses även styvföräldrar. Slutsatsen blir därför att taxeringsintendenten skulle fått bifall om han haft möjlighet att klaga över hustruns taxering.



Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:10:20